

Social- och hälsovårdsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026

Valtiovarainvaliokunnalle

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2023—2026 (SRR 2/2022 rd): Ärendet har lämnats till social- och hälsovårdsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 19.5.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört (distanskontakt)

- budgetråd Outi Luoma-Aho, finansministeriet
- budgetråd Tero Tyni, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- generaldirektör Outi Antila, Folkpensionsanstalten
- ekonomidirektör Kai Ollikainen, Folkpensionsanstalten
- aktuariechef Pertti Pykälä, Folkpensionsanstalten
- förvaltningsdirektör Jussi Luomajärvi, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)
- enhetschef Janne Luomala, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- specialsakkunnig Mia Malmila, Finlands Kommunförbund
- chefekonom Minna Punakallio, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Södra Karelens välfärdsområde
- Södra Österbottens välfärdsområde
- Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- Helsingfors stad
- Mellersta Finlands välfärdsområde
- Lapplands välfärdsområde
- Norra Karelens välfärdsområde
- Norra Österbottens sjukvårdsdistrikt
- Päijänne-Tavastlands välfärdsområde
- Vanda och Kervo välfärdsområde

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

- SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Inget yttrande av

- Birkalands sjukvårdsdistrikt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Planen för de offentliga finanserna har än en gång utarbetats under exceptionella omständigheter. Rysslands angrepp mot Ukraina har sänkt prognosen för den ekonomiska tillväxten, ökat inflationstrycket och skapat osäkerhet och fört med sig nya utgiftstryck på försvaret och säkerheten.

Enligt planen nådde bruttonationalprodukten år 2021 den nivå som rådde före coronapandemin, men till följd av sanktionerna mot Ryssland på grund av anfallskriget minskar utrikeshandeln med Ryssland, vilket bromsar upp den ekonomiska utvecklingen, och bedömningen av konsekvenserna är osäker. Enligt planen beräknas bruttonationalprodukten öka med 1,5 procent 2022, 1,7 procent 2023 och 1,5 procent 2024. Till följd av höjningen av energipriserna ökar inflationen till 4 procent år 2022, men prisökningen avtar de följande åren. Höjningen av konsumentpriserna försämrar hushållens köpkraft, vilket bromsar upp den privata konsumtionen och ökningen av bruttonationalprodukten.

Enligt planen för de offentliga finanserna beräknas utgifterna för statens budgetekonomi uppgå till 79,7 miljarder euro och inkomsterna till 72,2 miljarder euro 2023. Utgifterna uppgår till cirka 14,1 miljarder euro mera än vad som budgeterats för 2022 med beaktande av den första tilläggsbudgeten. Ökningen av utgiftsnivån beror enligt planen framför allt på social- och hälsovårdsreformen, som förändrar strukturen för de offentliga utgifterna. Dessutom höjs utgiftsnivån under ramperioden avsevärt också av de beslut om anslag som med anledning av Rysslands anfallskrig fattats bland annat i fråga om försvarsutgifterna.

År 2021 var arbetslösheten 7,7 procent. I planen förutspås arbetslösheten minska till 7,2 procent 2022 och till 6,4 procent 2026.

Anslagsnivån för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde är enligt planen 15,6 miljarder euro (en ökning med ca 0,2 miljarder euro) nästa år och i slutet av ramperioden cirka 15,4 miljarder euro (en ökning med ca 0,3 miljarder euro). Ändringarna beror huvudsakligen på konjunkturrelaterade faktorer och bland annat beaktandet av anslagen för programmet för hållbar tillväxt (RRP).

Utskottet noterar att underskottet i de offentliga finanserna kommer att förbli stort under innevarande och kommande år trots den ekonomiska återhämtningen. Statens budgetekonomi beräknas uppvisa ett underskott på i genomsnitt 7,2 miljarder euro åren 2023—2026. Beloppet av statsskulden beräknas 2023 öka till cirka 144 miljarder euro. Förhållandet mellan statsskuldens totalbelopp och bruttonationalprodukten ökar under hela ramperioden. Statsskulden beräknas vara cirka 165 miljarder euro 2026.

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Utskottet betonar vikten av att minska den strukturella obalansen mellan de offentliga utgifterna och inkomsterna för att undvika att utsatta grupper drabbas av anpassningen av de offentliga finanserna. Utskottet anser det vara viktigt att planen för de offentliga finanserna genom strukturella reformer syftar till att höja sysselsättningsgraden, vilket stöder regeringens mål att bryta skuldkvoten. På längre sikt förblir ökningen av hälso- och omsorgsutgifterna till följd av befolkningens stigande medelålder en central faktor som utmanar den offentliga ekonomins hållbarhet och som man strävar efter att svara på genom social- och hälsovårdsreformer, där det centrala är funktionella förändringar, serviceintegration och effektivitet i välfärdsområdena.

Social- och hälsovårdsreformen och kommunekonomin

Servicestrukturen inom social- och hälsovården ändrar strukturen på de offentliga utgifterna, när en stor del av kommunernas statsandelsåligganden överförs till välfärdsområdena. Som en följd av denna strukturförändring stiger utgiftsnivån inom budgetekonomin från och med 2023 med cirka 13,9 miljarder euro. Vid reformen överförs statsandelar för basservice till välfärdsområdenas finansiering, och ersättningarna för förlorade skatteinkomster sänks i motsvarande grad som de statsandelsåligganden som överförs.

Statsbidragen till kommunerna 2023 uppgår till 5,4 miljarder euro, av vilket statsandelen för basservice utgör 2,7 miljarder euro. Till följd av social- och hälsovårdsreformen minskar nivån på statsandelen för basservice med runt 5,3 miljarder euro jämfört med fjolårets ordinarie budget. Nivån på anslaget för statsandelen för kommunal basservice korrigeras med 344 miljoner euro i förhållande till den föregående planen för de offentliga finanserna. Dessutom minskar preciseringen av överföringen i anslutning till social- och hälsovårdsreformen statsandelen med 14,9 miljoner euro jämfört med den tidigare beräkningen. Statsandelen ökas också av indexhöjningen 2023 (2,5 %) samt de ändringar som hänför sig till lagen om elev- och studerandevård, de regionala samarbetsgrupperna för elevvården och elevhälsoplanerna.

Enligt planen för de offentliga finanserna är den sammanlagda effekten av statens åtgärder på den kommunala ekonomin nära neutral. I förhållande till tidigare kommunbeslut innehåller planen för de offentliga finanserna 2023—2026 endast få helt nya riktlinjer för kommunerna.

Enligt redogörelsen uppgår den allmänna statsfinansieringen för välfärdsområdena på 2023 års nivå till sammanlagt cirka 22,3 miljarder euro, varav cirka 880 miljoner euro betalas till områdena i december 2022. Den kalkylerade finansieringen av välfärdsområdena för 2023 baserar sig på kommunernas budgetuppgifter för 2022 och på uppgifterna i bokslutsprognoserna för 2021. I kalkylerna över de kostnader som överförs till välfärdsområdena görs det under 2023 justeringar utifrån kommunernas bokslutsuppgifter för 2022.

Nivån på välfärdsområdenas finansiering stiger enligt redogörelsen 2023 med omkring 315 miljoner euro jämfört med den föregående planen för de offentliga finanserna. Ökningen förklaras i första hand av den ökade uppskattningen av kostnaderna för social- och hälsovården och räddningsväsendet som överförs från kommunerna till välfärdsområdena. Sammanlagt överförs från kommunerna och samkommunerna i kostnader för hälsovården och räddningsväsendet 21,2 miljarder euro på 2022 års nivå. Dessutom höjs finansieringsnivån av indexjusteringen, förändringen i bedömningen av servicebehovet samt finansieringen i anslutning till nya och mera omfattan-

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

de uppgifter. Till välfärdsområdena överförs också statsunderstöd, sammanlagt omkring 482 miljoner euro 2023, så att de gradvis minskar till cirka 267 miljoner euro före utgången av ramperioden.

Det ökade servicebehovet beräknas öka finansieringen under ramperioden med 253 miljoner euro 2023, 269 miljoner euro 2024, 226 miljoner euro 2025 och 225 miljoner euro 2026. Ökningen av servicebehovet beaktas till fullt belopp 2023 och 2024. Från och med 2025 beaktas 80 procent av ökningen av servicebehovet.

Finansieringen av välfärdsområdena påverkas också av de reformer som trädde i kraft innan organiseringsansvaret överfördes. De största av dessa är personaldimensioneringen inom äldreomsorgen, reformen av klientavgifter inom social- och hälsovården och utvidgningen av eftervården inom barnskyddet. Enligt planen uppskattas beloppet av de reformer som överförs till välfärdsområdena och som trädde i kraft 2019—2022 till ungefär 195 miljoner euro på 2022 års nivå, och reformerna ökar finansieringen av välfärdsområdena med omkring 260 miljoner euro netto 2023 jämfört med 2022 och med cirka 610 miljoner euro 2026.

Till följd av ändringarna i lagen om elev- och studerandevård ökas dessutom välfärdsområdenas finansiering med 8,6 miljoner euro 2023 och med 20,8 miljoner euro från och med 2024. På grund av lagändringarna ökar den statliga finansieringen med sammanlagt 29,2 miljoner euro på 2024 års nivå. Screeningen för tarm- och livmoderhalscancer utvidgas till nya åldersklasser, och därför ökas anslaget med 1,75 miljoner euro för 2025 och med 2,05 miljoner euro för 2026. På grund av lagändringarna ökar den statliga finansieringen med sammanlagt 12,05 miljoner euro på 2026 års nivå.

Finansieringen av välfärdsområdena påverkas också av reformer som träder i kraft eller utvidgas efter 2023. Till dessa hör exempelvis personaldimensioneringen enligt äldreomsorgslagen, vars övergångsperiod går ut den 1 april 2023. För en skärpning av personaldimensioneringen reserveras det i planen för de offentliga finanserna 224,7 miljoner euro 2023 och 265,8 miljoner euro från och med 2024. För att stärka personaldimensioneringen inom barnskyddet reserveras det dessutom 9 miljoner euro 2023 och 21,7 miljoner euro från och med 2024.

I planen för de offentliga finanserna har man också förberett sig på de reformer som är under beredning och som träder i kraft under 2023 och som när de träder i kraft påverkar den allmänna finansieringen av välfärdsområdena. Till dessa hör i fråga om social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde bland annat utvecklingen av hemvården (44,8 miljoner euro), totalreformen av funktionshindersservicen (22 miljoner euro) samt reformen av lagstiftningen om mentalvårds- och missbrukartjänster (18 miljoner euro). För skärpningen av vårdgarantin till sju dagar reserveras det dessutom 95 miljoner euro för 2023. Anslagsreserveringen ökar under ramperioden till 130 miljoner euro.

Fullmakten på 100 miljoner euro för IKT-ändringskostnader medför anslagseffekter under ramperioden. För övriga ändringskostnader avsätts i planen 13,6 miljoner euro för 2023, 8,8 miljoner euro för 2024 och 4 miljoner euro för 2025—2026

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Vid utskottets sakkunnighörande har det framförts oro över välfärdsområdenas förmåga att klara av en avsevärd skärpning av uppgifterna och skyldigheterna samtidigt som välfärdsområdena måste förbereda sig på att avveckla vårdskulden för coronatiden, den höjda kostnadsnivån och det krävande arbetsmarknadsläget. Den höjning av krisberedskapen som inleddes med kriget i Ukraina medför kostnader, vilket kommer att öka behovet av finansiering för brand- och räddningsväsendet. Dessutom beaktas från och med 2025 endast 80 procent av det ökade servicebehovet, vilket i och med att befolkningen åldras och det verkliga servicebehovet ökar kan medföra utmaningar för hälso- och sjukvården.

Utskottet konstaterar att riktlinjerna för finansieringen av välfärdsområdena i planen för de offentliga finanserna överensstämmer med den lagstiftning som tidigare antagits i riksdagen. Dessutom behandlas i riksdagen en proposition med förslag till lagar om ändring av finansieringslagstiftningen för social- och hälsovården (RP 68/2022 rd), som innehåller de uppdateringar av finansieringslagarna för välfärdsområden och kommuner som förutsätts i lagen samt andra korrigeringar och kompletteringar som konstaterats vara nödvändiga vid verkställandet.

Utskottet anser det vara viktigt med tanke på den offentliga ekonomin att en tillräcklig finansiering av välfärdsområdena tryggas, men samtidigt ska välfärdsområdena ha incitament att öka verksamhetens produktivitet och kostnadseffektivitet. Utskottet betonar att man i och med att organiseringsansvaret överförs till välfärdsområdena bör ta i bruk verksamhetsmodeller som dämpar kostnadsökningen i framtiden. Detta förutsätter att basnivån stärks både inom social- och hälsovården och inom primärvården och den specialiserade sjukvården i syfte att minska servicebehovet inom den specialiserade sjukvården. Dessutom betonar utskottet vikten av samarbete mellan välfärdsområdena och kommunerna när det gäller att genomföra reformer som dämpar tillväxten i synnerhet inom tjänsterna för barn, unga och familjer. Utskottet anser det vara bra att det i planen för de offentliga finanserna har anvisats en tilläggsfullmakt på 100 miljoner euro för IKT-ändringskostnaderna, eftersom utvecklandet av fungerande informationssystem är ett viktigt sätt att dämpa kostnadsökningen.

Utskottet konstaterar att det är svårt att genomföra förändringar i personaldimensioneringen och behörighetsvillkoren i det rådande personalläget. Ökningen av pensionsavgångar och minskningen av åldersklasserna försvårar ytterligare tillgången på personal. För att kunna anpassa verksamheten till den ändrade personaldimensioneringen reserveras det i planen för de offentliga finanserna för utbildningen av nya närvårdare i enlighet med ett tidigare beslut 30 miljoner euro 2023 och 16,5 miljoner euro 2024. Utskottet upprepar sin åsikt i samband med behandlingen av propositionen om vårdardimensioneringen (RP 4/2020 rd, ShUB 18/2020 rd) om att det vid sidan av de utökade studieplatserna är viktigt att öka branschens attraktivitet och utveckla arbetshälsan och rutinerna vid verksamhetsenheterna i samverkan med personalen. Särskild vikt måste fästas vid att utveckla ledarskapet.

Enligt planen för de offentliga finanserna tas det från och med 2023 i statsbudgeten också in ett separat förslagsanslagsmoment. Utskottet anser att detta är välmotiverat, eftersom det möjliggör budgetbehandling av eventuella behov av tilläggsfinansiering under året.

Som en detaljerad del av finansieringen av välfärdsområdena lyfter utskottet fram finansieringen av bekämpning av oljeskador. Det kommunala räddningsväsendet har rätt att ur oljeskyddsfon-

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

den få ersättning för kostnaderna för anskaffning av materiel och upprätthållande av bekämpningsberedskapen enligt planen för bekämpning av oljeskador. Det finns inte längre någon grund för utbetalning av ersättningar i redogörelsen, eftersom räddningsväsendet blir en del av välfärdsområdenas verksamhet, som finansieras genom statsbudgeten. Utskottet konstaterar att enligt 18 § 1 mom. i lagen om oljeskyddsfonden (1406/2004) kan också staten ersättas för kostnader för anskaffning av materiel för bekämpning av fartygsoljeskador och för upprätthållande av bekämpningsberedskapen. Vid utskottets sakkunnighörande har det framförts att räddningsväsendet är en central aktör i bekämpningen av oljeskador och att välfärdsområdena hamnar i en ojämlik situation jämfört med en kommun eller stat, om välfärdsområdet förvägras möjlighet till dessa ersättningar ur oljeskyddsfonden.

Vårdskuld orsakad av coronan och förbättrad tillgång till vård

Utskottet vill uttrycka allvarlig oro över den försämrade tillgången till vård och bristen på service och vård som har förvärrats ytterligare av coronaepidemin. Coronaepidemin har i hög grad påverkat möjligheterna att få vård och medfört förändringar i tillgången till och användningen av tjänsterna. Dessutom har coronarestriktionerna gjort det svårare att söka vård. Resultaten kan försämrats om det drar ut på tiden med att inleda och genomföra vården eller behandlingen. Detta orsakar ofta både mänskligt lidande och betydande merkostnader i form av tyngre och dyrare vård. Utskottet betonar att genomförandet av tidsfristerna för tillgång till icke-brådskande vård förutsätter tillräcklig finansiering till servicesystemet.

Planen för de offentliga finanserna inkluderar utgifter som ingår i återhämtnings- och resiliensplanen av vilka det anvisas 110 miljoner euro 2023, 90 miljoner euro 2024 och 30 miljoner euro 2025 för att avveckla vård-, rehabiliterings- och serviceskulden inom social- och hälsovården och för att påskynda tillgången till vård. Genom återhämtnings- och resiliensplanen anvisas dessutom finansiering på 8,5 miljoner euro 2023 och 6,5 miljoner euro 2024 för tjänster som stöder arbetsförmågan och för åtgärder som stärker den psykiska hälsan och arbetsförmågan.

I planen för de offentliga finanserna har det reserverats 95 miljoner euro för 2023 för en skärpning av vårdgarantin till sju dagar. Anslagsreserveringen ökar till 130 miljoner euro under ramperioden. Regeringen har lämnat en proposition (RP 74/2022 rd) om ärendet och den är under behandling i riksdagen. Utskottet inskräper att det bör säkerställas adekvata medel för att verkställa propositionen och att det genom nödvändiga åtgärder ses till att det finns tillräckligt med kompetent personal.

Utskottet anser det vara viktigt att tillgången till mentalvårdstjänster förbättras som en del av vårdgarantin för att stärka hälsan samt arbets-, studie- och funktionsförmågan. Utskottet har vid flera tillfällen konstaterat att terapigarantin ska genomföras som en del av vårdgarantin (ShUB 16/2021 rd, ShUU 16/2021 rd).

Utskottet betonar också stärkandet av delaktigheten och samhörigheten för att främja den övergripande säkerheten till följd av coronapandemin och förändringarna i säkerhetsläget i Europa. Social- och hälsovårdssektorns organisationer har en viktig roll i främjandet av social hälsa och delaktighet. Utskottet anser det vara mycket bra att utgifterna för allmännyttiga funktioner som finansieras med penningsspelintäkter i enlighet med den parlamentariska finansieringsmodellen

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

överförs oberoende av finansieringskälla och med avvikelse från rambestämmelsen i regeringsprogrammet till en utgift som hör till ramen från och med 2023. Ramen för valperioden höjs i fråga om hela nivån, inte bara till de delar som för närvarande finansieras med penningspelsintäkter. I planen för de offentliga finanserna motsvarar finansieringsnivån för 2023 (990 miljoner euro) den nivå som finansieringen enligt de parlamentariska riktlinjerna ska vara på 2024. Utskottet har i flera repriser framhållit (bl.a. ShUU 13/2021 rd) att kontinuiteten i och verksamhetsförutsättningarna för social- och hälsoorganisationernas tjänster bör garanteras, vilket kräver finansiering som är oberoende av avkastningen av tippningsspel.

Förmånssystemet

Höjningen av energipriset och Rysslands angrepp på Ukraina har höjt levnadskostnaderna, vilket försvårar försörjningen särskilt för låginkomsttagare. Utskottet anser det vara bra att regeringen har lämnat en proposition där det föreslås en tidigare lagd indexhöjning av de sociala förmånerna som motsvarar höjningen av levnadskostnaderna redan i år, dock senast den 1 augusti 2022 (RP 75/2022 rd). Enligt planen är den preliminära uppskattningen av konsekvenserna för förmånsutgifterna omkring 120 miljoner euro och skatteintäkterna minskar med uppskattningsvis cirka 60 miljoner euro.

Utöver indexhöjningarna anser utskottet att det är viktigt att höjningen av levnadskostnaderna beaktas också i Folkpensionsanstaltens prövning av det grundläggande utkomststöd och i kommunernas behovsprövade utkomststöd. Utskottet betonar vikten av att ge anvisningar om hur utgifterna ska beaktas för att människor ska bemötas lika på olika håll i Finland.

Enligt planen är avsikten att under ramperioden genomföra en linjär modell för partiell invalid- och sjukpension i början av 2025. I modellen minskar delinvalidpensionen stegvis när arbetsinkomsterna överstiger det skyddade beloppet. Modellen beräknas öka statens utgifter med ungefär 8 miljoner euro i året. Dessutom är avsikten att effektivisera utredningen av rehabiliteringsbehov hos dem som länge har fått sjukdagpenning, vilket ökar antalet personer som får rehabiliteringsbeslut med uppskattningsvis 500 per år och kostnaderna med 0,5 miljoner euro per år. Som en del av regeringens sysselsättningsåtgärder slopas också jämkningen av upphovsrättsersättningarna vid bedömningen av rätten till utkomstskydd för arbetslösa, vilket ökar statens kostnader för utkomstskyddet för arbetslösa med uppskattningsvis 1 miljon euro.

Finansieringen av forskning och utbildning

Enligt statsrådets redogörelse (s. 5) har Finland som mål att öka forsknings- och utvecklingsutgifterna till 4 procent i förhållande till BNP före 2030 i enlighet med regeringsprogrammet, färdplanen för forskning, utveckling och innovation (FoUI-färdplanen) och den parlamentariska FoUI-arbetsgruppen. Helheten av statens FoU-insatser 2023 har höjts med 344 miljoner euro jämfört med den föregående planen för de offentliga finanserna, och i kalkylerna över skatteinkomsterna har beaktats ett extra avdrag för forskning och utvecklingsverksamhet, vars sänkande effekt på skatteintäkterna har beräknats vara 100 miljoner euro på årsnivå.

Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde anvisas enligt redogörelsen en permanent höjning på 5 miljoner euro för den statliga finansieringen av hälso- och sjukvårdsenheternas

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

forskning på universitetsnivå och för forskning på universitetsnivå inom socialt arbete från och med 2023.

Statens ersättning för specialiseringsutbildning för personal inom social- och hälsovården, 96 miljoner euro per år, kommer inte att ändras jämfört med statsbudgeten för 2022. Utskottet anser det vara viktigt att följa upp hur väl finansieringen räcker till.

Utskottet har under de senaste åren i sina utlåtanden om budgetpropositionerna upprepade gånger uttryckt sin oro över den låga finansieringsnivån för den nationella forskningen och utbildningen inom social- och hälsovården (bl.a. ShUU 16/2021 rd s. 9, ShUU 3/2018 rd, s. 3—4, ShUU 9/2017 rd s. 4—5, ShUU 7/2016 rd s. 5). Utskottet anser det vara viktigt att forskning och utbildning tillförsäkras tillräckliga resurser.

Social- och hälsovårdsutskottet anser således att den höjning på 5 miljoner euro som föreslås i redogörelsen är mycket viktig och rätt riktad. Utskottet betonar betydelsen av vetenskaplig forskning för att trygga den kliniska forskningen i anslutning till behandlingen av sjukdomar, service-systemets funktion samt främjandet av välfärd och hälsa. För att säkerställa högklassiga tjänster måste servicesystemets funktion samt vården och omsorgen grunda sig på evidensbaserad kunskap.

Utskottet konstaterar dock att den statliga finansieringen av både forskning och utbildning inom social- och hälsovården endast utgör en del av de faktiska kostnaderna. Kommunerna och samkommunerna har till betydande delar finansierat både forskning och utbildning. Dessutom har statens andel av finansieringen sänkts betydligt redan en längre tid.

Från och med ingången av 2023 överförs ordnandet av de social- och hälsovårdstjänster samt räddningsväsendets tjänster som kommunerna och samkommunerna för närvarande ansvarar för till välfärdsområdena samt Helsingfors stad och delvis till HNS-koncernen. Dessa får statlig finansiering som i hög grad baserar sig på faktorer relaterade till servicebehov.

Välfärdsområdena ansvarar för sin del för utbildningen inom sitt uppgiftsområde, men får finansiering för sin verksamhet utifrån befolkningens servicebehov. Utbildningsuppgiften medför kostnader för alla välfärdsområden, men den kostnadsbörda som denna uppgift medför för varje välfärdsområde beaktas inte uttryckligen i fördelningsgrunderna i enlighet med de kostnadsfaktorer som utbildningen medför. Den största volymen av forskningsverksamhet finns i välfärdsområden med universitetssjukhus, men forskningsverksamhet bedrivs också i andra välfärdsområden. Inte heller forskningen har i den totala finansieringen av välfärdsområdena anvisats finansiering på basis av de kriterier som forskningsverksamheten förutsätter. Den finansiering som kommunerna och samkommunerna utöver statlig finansiering använder för forskning och utbildning har dock beaktats i den totala finansiering som överförs till välfärdsområdena. Således fördelas denna del av den finansiering som används för forskning och utbildning mellan välfärdsområdena och Helsingfors som en del av den allmänna finansieringen på basis av servicebehovsfaktorerna, även om den kostnadsbörda som dessa funktioner medför fördelas mellan välfärdsområdena på olika grunder.

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Social- och hälsovårdsutskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt (ShUB 3/2022 rd, s. 8—9) och betonar att statsrådet vid behov behöver utvärdera och bereda författningsändringar för att alla välfärdsområden på basis av finansieringsbehoven inom social- och hälsovårdsforskningen och utbildningen ska få tillräcklig finansiering för dessa funktioner på ett rättvist sätt så att finansieringen på basis av servicebehovet inte äventyras i något område. Eftersom kriterierna för den kostnadsbörda som tjänsterna, forskningen och utbildningen medför för varje välfärdsområde och grunderna för verksamheten skiljer sig från varandra i alla tre funktionerna, är det enligt utskottet nödvändigt att överväga om det med tanke på transparensen i finansieringen och bedömningen av finansieringens tillräcklighet är motiverat att anvisa finansiering för dessa tre funktioner som separat finansiering för varje välfärdsområde. Utskottet hänvisar också till det åttonde uttalandet om utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet inom social- och hälsovården och finansieringen av dessa som godkändes i samband med behandlingen av lagstiftningen om reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RSv 111/2021 rd, s. 2).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 17.5.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta grön (delvis).

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen
utskottsråd Päivi Salo.

Utlåtande ShUU 5/2022 rd Avvikande mening 1 /saf

Avvikande mening 1

Motivering

Allmänt

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att det är oroväckande att obalansen i de offentliga finanserna fortsätter och blir allt värre, vilket flera sakkunniga har påpekat i sina yttranden. Coronakrisen har utan tvekan haft negativa konsekvenser för Finlands ekonomi. Det är dock tvivelaktigt att regeringen har använt coronakrisen som en ursäkt för att inte behöva föra en ansvarsfull ekonomisk politik. Man har inte inlett saneringen av de offentliga finanserna, och den strukturella obalansen mellan utgifter och inkomster kommer att öka under de kommande åren.

Kommunförbundet är bekymrat över hållbarheten i de offentliga finanserna, eftersom planen för de offentliga finanserna går vidare med flera väldiga reformer: Vid sidan av social- och hälsovårdsreformen och förlängningen av läroplikten ingår bland annat vårdgarantin och skärpta personaldimensioneringar. På längre sikt är den sammanlagda effekten av alla åtgärder under regeringsperioden på saldot i de offentliga finanserna minst ca +2,5 miljarder euro. Enligt finansministeriets prognos står den offentliga ekonomin inte på en hållbar grund, utan underskottet i den offentliga ekonomin kommer att förbli stort när inkomsterna och utgifterna är i strukturell obalans och skuldkvoten fortsätter att öka mot slutet av det innevarande årtiondet. Därför behöver man noggrant gå igenom utgiftsstrukturen och utgiftsnivån inom de offentliga finanserna och genuint koncentrera sig på att trygga de kärnuppgifter som är viktiga för att välfärdsstaten ska kunna bevaras. Det är inte motiverat att finansiera andra utgifter, åtminstone inte på nuvarande nivå. Nedskärningar är att vänta, särskilt inom kommunsektorn, eftersom en ny nedskärning på 43 miljoner euro riktas mot statsandelen för kommunal basservice 2023, som en del av de inbesparingar på totalt 370 miljoner euro som regeringen kom överens om redan vid ramförhandlingarna 2021, och statsandelen för lagstadgad basservice permanent minskas med 33 miljoner euro från och med 2024.

Sannfinländarnas utskottsgrupp fäster särskild uppmärksamhet vid inflationen och i synnerhet de stigande bränslepriserna. De ökade kostnaderna för mobilitet kan avsevärt försämra lönsamheten för arbete särskilt utanför stora städer och redan i sig skapa problem med bidragsfällor genom att det inte lönar sig att ta emot arbete, eftersom kostnaderna för arbetsresor är så stora. Detta medför problem för såväl företagsverksamheten i regionerna som kommunerna, om personer i arbetsför ålder i allt snabbare takt flyttar från mindre kommuner till städerna. Kostnaderna för mobilitet har betydelse också med tanke på tillgången till vård, om tjänsterna till följd av social- och hälsovårdsreformen koncentreras och följderna kan bli att de regionala hälsoskillnaderna ökar.

En betydande del av bränslepriset är skatt. Regeringen bör vidta åtgärder för att sänka kostnaderna för mobilitet till exempel genom tillfälliga skattesänkningar, så att trycket på löneökningar kan minskas och den regionala ojämlikheten inte ökar, vilket skulle försämra Finlands konkurrenskraft ytterligare. Bränslepriserna har också stor betydelse för företagens lönsamhet i form av transportkostnader. Regeringen behöver nu skyndsamt vidta effektiva åtgärder, inte bara för att

Utlåtande ShUU 5/2022 rd
Avvikande mening 1 /saf

balansera de offentliga finanserna utan också för att förhindra en inflationsspiral och för att öka löntagarnas köpkraft.

Social- och hälsovårdsreformen och kommunekonomin

Enligt finansministeriet beror ökningen av utgiftsnivån framför allt på social- och hälsovårdsreformen, som från och med 2023 höjer utgiftsnivån med omkring 13,9 miljarder euro. Social- och hälsovårdsreformen minskar alltså inte statens utgifter, utan ökar dem avsevärt, och regeringen kommer inte att nå sitt mål att bryta den offentliga skuldkvoten. Syftet med reformen var att öka produktiviteten och åstadkomma besparingar. Det kommer dock inte att ske, och reformen kommer inte att minska hållbarhetsunderskottet i de offentliga finanserna. Regeringen har inte kommit med några som helst faktiska metoder för att bromsa kostnadsökningen. Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att det bland annat inte har varit möjligt att ge några exakta uppskattningar av kostnaderna för löneharmoniseringen och ändringarna i informationssystemen. Flera av välfärdsområdena har bedömt att finansieringen inte räcker till för dessa kostnader.

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att det redan innan välfärdsområdena inleder sin verksamhet är klart att de mål som ställts upp för den inte uppnås i social- och hälsovårdsreformen, utan att den otillräckliga finansieringen och samtidigt särskilt ökningen av det politiska förvaltningsmaskineriet leder till att de resurser som står till förfogande för det egentliga utförande arbetet kommer att minska i framtiden. Eftersom det inte finns tillräckligt med finansiering för att genomföra den av regeringen föreskrivna sjukskötardimensioneringen och det inte finns tillräckligt med sjukskötare, anser Sannfinländarnas utskottsgrupp att det är sannolikt att regeringen och välfärdsområdena måste komma på olika sätt att på ett effektivt sätt kringgå den bindande sjukskötardimensioneringen genom att hitta nya serviceformer för vilka det beslutas att de inte berörs av de bindande personaldimensioneringarna. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara oroväckande att också tillsynsmyndigheternas resurser har underbudgeterats och att enheternas egenkontroll håller på att bli en central tillsynsform, och att det också hittills har upptäckts allvarliga brister i genomförandet av den.

Sannfinländarnas utskottsgrupp ser som ytterst beklagligt det sätt på vilket regeringen försöker finna de besparingar som den motiverar med genomförandet av vårdardimensioneringen genom nedskärningar på 64 miljoner euro i läkararvoden, forskning och vård från och med 2023 samt genom besparingar i läkemedelsersättningskostnaderna, som beräknas uppgå till cirka 90 miljoner euro från och med 2023. Till skillnad från de flesta andra posterna i planen för de offentliga finanserna har dessa besparingar överbudgeterats och den ökning av vårdbehovet som dessa medför inom den offentliga sektorn har inte beaktats i tillräcklig utsträckning.

Många sakkunniga har i sina yttranden framfört kritiken att finansieringen av välfärdsområdena är otillräcklig och i synnerhet att kostnaderna för löneharmonisering inte har beaktats på behörigt sätt. Södra Karelens välfärdsområde påpekar att löneharmonisering redan har gjorts i Södra Karelén och att de årliga konsekvenserna är över 8 miljoner euro. Om harmoniseringskostnaderna inom andra områden ligger på en motsvarande nivå, räcker inte den post på 0,2 procentenheter som är avsedd för ökning av servicebehovet till för att täcka kostnaderna för löneharmoniseringen och posten i fråga bör inte användas för att täcka kostnaderna för löneharmoniseringen. Den är avsedd att svara på det ökade servicebehovet. Löneharmoniseringen är en så betydande post att

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Avvikande mening 1 /saf

kostnaderna för den inte bör lämnas beroende av efterhandsjusteringar av kostnadsnivån. Alla välfärdsområden bör också behandlas jämlikt i fråga om denna finansiering.

Vanda och Kervo välfärdsområde påpekar i sitt yttrande att den kalkylerade höjningen av förändringstiden med 0,2 procent inte räcker till för att täcka de demokratikostnader och bland annat IKT-utgifter som förändringen medför. I praktiken skulle det endast för att täcka dessa ändringskostnader behövas en temporär höjning av finansieringen med upp till 3 procent. I praktiken borde till exempel välfärdsområdet och staden tillsammans kunna finansiera sina demokratiutgifter till samma kostnader som 2021—2022. I praktiken kommer dock ett dubbelt antal beslutsfattande organ att inrättas.

Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att social- och hälsovårdsreformen avsevärt ökar de kostnader i anslutning till det politiska beslutsfattandet som inte är nödvändiga med tanke på genomförandet av den egentliga social- och hälsovården och vars storlek i samband med reformen uppenbart uppsåtligt är avsevärt underbudgeterad. Däremot har de IKT-ändringskostnader som är nödvändiga för att reformen ska lyckas inte beaktats tillräckligt, utan utifrån yttrandena kan man dra den slutsatsen att cirka hälften av det verkliga behovet har reserverats för kostnaderna.

Vårdskuld orsakad av coronan och förbättrad tillgång till vård

Enligt Institutet för hälsa och välfärd har coronapandemin avslöjat betydande resurs- och systembrister i den nationella beredskapen inför globala eller omfattande hälsokriser. Dessa brister har inte bara äventyrat befolkningens liv och hälsa, utan har också tvingat samhället att använda medel som orsakar betydande ekonomisk, psykisk och välfärdsmissig skada – de negativa effekterna kvarstår i årtal. Även om resurs- och systembristerna har gällt många aktörer i samhället, har de visat sig vara särskilt starka i Institutet för hälsa och välfärds verksamhet. Bristerna har accentuerats ytterligare i den utdragna krisen. Obalansen mellan finansieringen och omkostnaderna beror både på de massiva nedskärningarna under tidigare år och på de nya uppgifter som anvisats institutet under de senaste åren och för vilka ingen finansiering har erhållits eller finansieringen har varit tidsbegränsad.

Mellersta Finlands välfärdsområde påminner om att en nedskärning av finansieringen i förhållande till det identifierade behovet redan från och med 2025 i praktiken innebär att välfärdsområdena ska börja anpassa verksamheten till den framtida finansieringsnivån omedelbart när ansvaret för att ordna tjänster överförs till välfärdsområdena. Uppgiften kommer att vara mycket krävande för regionerna, särskilt i den nuvarande omvärlden, i kombination med de samtidiga målen för reformen att förbättra tillgången till tjänster och tjänsternas tillgänglighet samt att minska skillnaderna i välfärd och hälsa. Löneuppgörelser görs i ett skede där välfärdsområdena i egenskap av arbetsgivare ännu inte är helt funktionsdugliga och således inte kan delta i avtal om löner. Välfärdsområdesindexet beaktar endast höjning av lönenivån enligt den allmänna lönenivån. Om löneuppgörelsen är högre än detta kommer den således att innebära att personalen inom välfärdsområdena minskas eller anpassas från annat håll.

Sannfinländarnas utskottsgrupp delar de framförda åsikterna och betonar att en situation där kostnaderna för löneharmoniseringen uppsåtligen har underbudgeterats och man till följd av detta måste skära ner servicenivån och personalstyrkan från och med 2025 inte är godtagbar och vitt-

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Avvikande mening 1 /saf

nar om att regeringens social- och hälsovårdsreform är misslyckad från första början. Då är det inte ens i teorin möjligt att genomföra vårdgarantin. Dessutom framgår det av ett yttrande från Päijänne-Tavastlands välfärdsområde att även den ökning av finansieringen som reserverats för åtstramning av vårdgarantin är underdimensionerad.

Förmånssystemet

Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att i och med att inflationen ökar, särskilt till följd av att kostnaderna för boende och rörlighet ökar, har många låginkomsttagare svårt att klara sin försörjning. Långt ifrån alla låginkomsttagare får utkomststöd och skattemyndigheten beaktar inte deras kostnader för arbetsresor på basis av användning av egen bil, vilket innebär att en höjning av utkomststödet eller avdraget för arbetsresekostnader inte på något sätt underlättar deras situation. Regeringen gör inte heller något i praktiken för att lösa de växande utkomstproblemen särskilt för pensionärer som bor i glesbygden och får låg arbetspension.

Finansieringen av forskning och utbildning

HUS lyfter i sitt yttrande fram att statens ersättning för specialiseringsutbildning för personal inom social- och hälsovården, 96 miljoner euro per år, inte kommer att ändras jämfört med statsbudgeten för 2022. HUS anser inte att denna trend är positiv med tanke på målet att öka utgifterna för forskning och utveckling. Med beaktande av förändringarna i kostnadsnivån minskar alltså anslaget för forskning och undervisning på nationell nivå. Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att i och med att inflationen ökar är bibehållandet av anslagen för forskning och utbildning i själva verket en nedskärning av forskningen och utbildningen.

Avslutningsvis

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser med stöd av bland annat finansministeriets och Kommunförbundets yttranden att social- och hälsovårdsreformen ökar statens utgifter avsevärt och permanent, men att kostnaderna för reformen i sin helhet och systematiskt har underbudgeterats, vilket framgår av nästan alla sakkunnigytranden. Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att de planerade besparingarna i planen för de offentliga finanserna är osäkra till sin natur; däremot har nästan allt på kostnadssidan systematiskt underbudgeterats, så det är klart att underskottet kommer att gå över styr.

Tidpunkterna för ändringarna och därmed för genomförandet av kostnaderna är sådana att problemets omfattning klarnar till fullo först i slutet av 2023 eller i början av 2024. Således kommer den nuvarande regeringen inte att ställas till svars för problemen då valet äger rum före denna tidpunkt, utan ansvaret för att lösa problemen ligger hos nästa regering, antingen genom betydande nedskärningar, tvångssammanslagningar av välfärdsområden och/eller en betydande ökning av finansieringen. Innehållet i planen för de offentliga finanserna motsvarar inte verkligheten, utan har förvrängts avsiktligt och regeringens social- och hälsovårdsreform kommer att leda till en kostnadskatastrof. Social- och hälsovårdsreformens karaktär som en politisk lösning framhävs och kommer inte att uppnå de mål som uppställts för reformen.

Utlåtande ShUU 5/2022 rd
Avvikande mening 1 /saf

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 17.5.2022

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf

Utlåtande ShUU 5/2022 rd Avvikande mening 2 /saml

Avvikande mening 2

Motivering

Regeringen rubbar på ett allvarligt sätt grunden för den offentliga ekonomin och i Samlingspartiet är vi djupt oroade över framtiden för välfärdssamhällets tjänster. Utan en hållbar offentlig ekonomi har vi inte världens bästa grundskola, fungerande hälsovårdstjänster, äldreomsorg, småbarnspedagogik, smidig kollektivtrafik och inte heller andra samhällstjänster. En hållbar ekonomi skapar en grund för välfärdssamhällets tjänster och säkerställer samhällets kriställighet. Det bör skapas spelrum i de offentliga finanserna för att vi ska ha spelrum och ekonomisk kriställighet också i framtida kriser. Nu har Finland ingen plan för hur skuldsättningen ska fås att minska. Skuldkvoten inom den offentliga ekonomin kommer att öka under hela ramperioden och den stärkande effekt regeringens sysselsättningsbeslut har på den offentliga ekonomin motsvarar endast en bråkdel av målet. I praktiken ser det ut som att man i färdplanen för hållbarhet kommit överens om att nästa regering ansvarar för hela anpassningsbehovet. Det här är oansvarigt.

Mentalvårdstjänster

Rätt riktade välfärdsinvesteringar minskar kostnaderna inom de offentliga finanserna. Psykiska problem är vår största folksjukdom och den vanligaste orsaken till invalidpension. Trots detta är resurserna för vården av dem totalt underdimensionerade, och det är svårt att få tillgång till mentalvårdstjänster oberoende av åldersgrupp. Det var svårt att få tillgång till psykvård redan före epidemin, som ytterligare förvärrade situationen. Genom att förebygga sjukdomar och utslagning ökar vi människornas arbets- och funktionsförmåga och stärker sysselsättningen.

En marginaliserad person innebär för den offentliga ekonomin en kostnad på upp till en miljon euro. Samlingspartiet kräver att terapigarantin genomförs skyndsamt för att möjliggöra snabb tillgång till psykvård. I planen för de offentliga finanserna har det inte anvisats medel för genomförandet av terapigarantin, vilket är en stor besvikelse som även påtalats av social- och hälsovårdsorganisationer. En stor besvikelse var också att regeringens proposition med förslag till vårdgarantilag inte innehåller någon terapigaranti alls. Investeringar i hälsa samt arbets-, studie- och funktionsförmåga måste göras målmedvetet. Terapigarantin måste genomföras ännu under denna valperiod som en del av vårdgarantin.

Vårdbristen till följd av coronakrisen

Coronakrisen har på många sätt försämrat människornas välfärd och särskilt drabbat de redan utsatta. Samlingspartiet anser att regeringen är skyldig att ta hand om människor och utsatta personer under krisen. Nu måste vi satsa på barn, unga, äldre, minoriteter och andra viktiga grupper. De felsteg som gjordes på 1990-talet bör inte upprepas och de utsatta bör inte drabbas av nedskärningar. Vårdköerna är rekordlånga på grund av både coronapandemin och arbetstagarorganisationernas stridsåtgärder, och den föreslagna finansieringsmodellen beaktar inte alls de resurser som behövs för att minska vårdskulden. Coronapandemin, som ännu inte ens är över, har inte behandlat Finlands olika regioner jämlikt, och därför bör den regionala situationen beaktas vid allokeringen av tilläggsresurser.

Utlåtande ShUU 5/2022 rd
Avvikande mening 2 /saml

Äldreomsorgstjänster

De offentliga finanserna har på 2010-talet försämrats av befolkningens åldrande och de ökade åldersrelaterade utgifterna. Dessa utvecklingstendenser kommer att öka ytterligare på 2020-talet. Institutet för hälsa och välfärd har uppskattat att behovet av social- och hälsovårdstjänster på grund av den åldrande befolkningen ökar med 1,2—1,3 procent per år under 2020-talet. Varje finländare måste kunna lita på att han eller hon får åldras värdigt. Samlingspartiet vill öka resurserna för vård i hemmet och närståendevård samt tjänster för minnessjuka och säkerställa tillgången på yrkeskunnig och kompetent personal för hemvården. Vi skulle också satsa på rehabiliteringen av äldre finländare för att allt fler ska vara friska och funktionsdugliga allt längre. För att effektivisera laglighetsövervakningen av tjänster och bemötande av äldre måste justitieombudsmannens byrå dessutom avdelas tillräckliga resurser.

De lagändringar som hänför sig till vårdardimensioneringen inom äldreomsorgen är underfinansierade, och de lagstadgade dimensioneringarna av vårdare kan inte uppnås i den trängda personalsituationen av idag. Vårdardimensioneringen har ytterligare höjt tröskeln för vård dygnet runt, vilket gör situationen för äldre som får hemvård än värre. Vid dimensioneringen av skötare har man inte på något sätt beaktat utnyttjandet av nya digitala lösningar, vilket försvårar den avsedda allokeringen av personal till dem som behöver dem mest.

Personalens kompetens och tillräcklighet samt förutsättningarna för ett gott arbetsliv i olika former av tjänster för äldre ska säkerställas. Vi behöver fler vårdare och annan personal för att trygga högkvalitativa tjänster för äldre. För att de yrkesutbildade personerna inom vård- och omsorgssektorn ska kunna utökas och kvarstå i branschen behövs det en långsiktig plan där bland annat utbildningsbehoven och den arbetsrelaterade invandringen beaktas.

Social- och hälsovårdsreformen

Överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet och ändringarna av finansieringssystemet genomförs den 1 januari 2023. Samlingspartiet är särskilt oroat över att den finansiering som anvisats för beredningen av välfärdsområdena är otillräcklig. Särskilt behoven av IKT-ändringskostnader varierar avsevärt inom olika välfärdsområden, men det har inte beaktats i finansieringen.

Finansieringen av välfärdsområdena baserar sig på bokslutsuppgifterna för 2021 och budgetuppgifterna för 2022. Finansieringen för 2023 i förändringsskedet i välfärdsområdena måste tryggas och fås att motsvara de faktiska kostnaderna. Enligt finansministeriets förslag är kommunernas kostnader för social- och hälsovården och räddningsväsendet alltför låga i förhållande till den faktiska utvecklingen. Finansieringen för 2023 måste tryggas till fullt belopp på basis av de faktiska kostnaderna och genast under 2023. De nuvarande kalkylerna visar på att man så snart välfärdsområdena inleds blir tvungen att vidta betydande anpassningsåtgärder. Kalkylerna visar att målen för social- och hälsovårdsreformen äventyras genast 2023 och att reformen inte når de mål som uppställts för den.

Beloppet av den kalkylerade finansiering av social- och hälsovården som staten beviljar välfärdsområdena påverkas som en delfaktor av den uppskattade ökningen av servicebehovet. Från och

Utlåtande ShUU 5/2022 rd

Avvikande mening 2 /saml

med 2025 beaktas 80 procent av ökningen av servicebehovet. Samlingspartiet är oroat över de utmaningar som nedskärningen medför för hälso- och sjukvården i och med att befolkningen åldras och det verkliga servicebehovet ökar.

I finansieringsförslaget beaktas inte heller de faktiska kostnaderna för löneharmonisering under övergångsperioden, kostnadseffekten av löneuppgörelsen våren 2022, effekten av den nuvarande ökade inflationen eller skötseln av vårdskulden på grund av coronan. Velfärdsområdena ska klara av den vårdskuld som förorsakas av coronan och likaså den dolda vårdskuld som kommer att belasta velfärdsområdenas ekonomi betydligt genast i samband med inledandet. Inte heller de effekter som kriget i Ukraina har på velfärdsområdena har beaktats i finansieringen.

Löneharmoniseringen kommer i betydande grad att höja regionernas kostnader. Också arbetsmarknadsförhandlingarnas löneuppgörelser kommer att inverka på den tilläggsfinansiering som velfärdsområdena behöver. För merkostnader som föranleds av löneharmonisering ska velfärdsområdena anvisas särskild finansiering som täcker kostnaderna för dem.

Beredskap inför hot mot hälsa och säkerhet

Coronapandemin har avslöjat betydande resurs- och systembrister i den nationella beredskapen inför globala eller omfattande hälsokriser. Dessa brister har inte bara äventyrat befolkningens liv och hälsa, utan har också tvingat samhället att använda medel som orsakar betydande ekonomisk, psykisk och välfärdsrättslig skada — de negativa effekterna kvarstår i årtal. Även om resurs- och systembristerna har gällt många aktörer i samhället, har de visat sig vara särskilt starka i Institutet för hälsa och välfärds verksamhet. Bristerna har accentuerats ytterligare i den utdragna krisen.

Medborgarverksamhet och frivilligarbete behöver ekonomiska resurser. Det offentliga finansiella stödet möjliggör kamratstödsverksamhet, frivilligarbete, medborgarverksamhet, nödhjälp och hjälp till dem som är i behov av hjälp samt tillgodoseende av akuta samhällsbehov. Social- och hälsoorganisationernas verksamhet stöder människors sociala välfärd och hälsa, vilket i sin tur stärker förmågan att stå ut med osäkerhet och kriser. Denna resiliens behöver vi för att klara av coronakrisen, lindra den psykiska belastning som de ryska krigshandlingarna orsakar samt för att förbereda oss inför nya hot. År 2023 och de därpå följande åren kommer sannolikt i allt högre grad att öka behovet av social- och hälsoorganisationernas hjälpverksamhet. Finland har inte råd att pruta på eller spara på faktorer som upprätthåller resiliens, såsom hjälp och stöd från social- och hälsoorganisationer.

Forskning, vetenskap och universitetssjukhus

Vid finansieringen av velfärdsområdena bör universitetssjukhusens särskilda skyldighet att ordna forskning, utbildning och beredskap inom sitt område beaktas. Tillägget för universitetssjukhus kompenserar för högre kostnader än andra velfärdsområden som upprätthållandet av ett universitetssjukhus medför för velfärdsområdena, såsom exempelvis den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att genomföra krävande specialiserad sjukvård, nationella och regionala special- och samordningsuppgifter (t.ex. beredskaps- och beredskapsverksamhet) samt omfattande utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet. Regeringen drog

Utlåtande ShUU 5/2022 rd
Avvikande mening 2 /saml

dock in tillägget för universitetssjukhus och har inte visat hur den fortsatta finansieringen av universitetssjukhusen kan tryggas.

I samband med behandlingen av vårdlagarna förutsatte riksdagen genom ett uttalande (Rsv 111/2021 rd) att ”utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten inom social- och hälsovården och speciallagstiftningen om finansieringen av den föreläggs riksdagen för behandling så att den träder i kraft senast innan social- och hälsovårdsreformen genomförs.”

Inte heller underhållet av forskningsinfrastrukturen har anvisats tillräckliga medel. Förutom för läkare är universitetssjukhusen också viktiga utbildare för andra yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, såsom sjukskötare, sjukhusfysiker och logopeder. Det är skäl att notera att klinisk forskning också bedrivs tillsammans med icke-medicinska fakulteter, såsom yrkeshögskolor och andra universitetsfakulteter. Dessutom gör tillräcklig finansiering det möjligt att utvidga forskningen och forskningskunnandet till basnivå inom social- och hälsovården.

Det ställs i tilltagande utsträckning nya och mer omfattande förväntningar på universitetssjukhusen. Nedskränkningarna i de offentliga satsningarna på forskning, utveckling och innovation (FoUI) urholkar innovationsverksamheten, vilket på lång sikt återspeglas i Finlands konkurrenskraft och redan svaga ekonomiska tillväxt.

Universitetssjukhusens brist på finansiering skadar i värsta fall oåterkalleligt verksamhetsmöjligheterna för medicinsk forskning och undervisning, som i synnerhet den utmärkta specialiserade sjukvården i Finland bygger på.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 17.5.2022

Mia Laiho saml

Pia Kauma saml

Terhi Koulumies saml